

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
EVGENI TANCHEV
της 10ης Δεκεμβρίου 2020¹

Υπόθεση C-416/20 PPU

TR
παριστάμενης της:
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg

[αίτηση του Hanseatisches Oberlandesgericht
(ανώτερου χανσεατικού περιφερειακού δικαστηρίου του Αμβούργου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ – Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών – Άρθρο 4α – Λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης – Οδηγία 2016/343 – Άρθρα 8 και 9 – Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας – Διαφυγή του κατηγορουμένου»

1. Η παρούσα αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την εκτέλεση δύο ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης και τον αντίστοιχο ρόλο των δικαστηρίων του κράτους μέλους έκδοσης (στην προκειμένη περίπτωση των ρουμανικών δικαστηρίων) και των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης (στην προκειμένη περίπτωση των γερμανικών δικαστηρίων) κατά τον έλεγχο της συμμόρφωσης του κράτους μέλους έκδοσης με την οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας² (στο εξής: οδηγία 2016/343). Θέτει το ζήτημα αν οι δικαστικές αρχές στο κράτος μέλος εκτέλεσης υποχρεούνται να αρνηθούν να εκτελέσουν ένα ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης λόγω προσβολής των δικαιωμάτων που απονέμει στον ενδιαφερόμενο η οδηγία 2016/343 από το κράτος μέλος έκδοσης.

2. Η υπόθεση αφορά Ρουμάνο υπήκοο ο οποίος έχει καταδικαστεί για τη διάπραξη διάφορων αδικημάτων στη Ρουμανία. Στο πλαίσιο αυτό, οι ρουμανικές αρχές εξέδωσαν τρία ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης με σκοπό να διασφαλίσουν τη σύλληψη και την παράδοσή του από τις γερμανικές αρχές για την εκτέλεση στη Ρουμανία των στερητικών της ελευθερίας ποινών που του επιβλήθηκαν με τις εν λόγω καταδίκες. Το προδικαστικό ερώτημα συνδέεται με τα δύο από τα τρία ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης και αφορά, ειδικότερα, το αν η νομιμότητα της παράδοσης του κρατούμενου σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² ΕΕ 2016, L 65, σ. 1.

κρατών μελών³, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009⁴ (στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2002/584), εξαρτάται από τη συμμόρφωση του κράτους μέλους έκδοσης –στην προκειμένη περίπτωση της Ρουμανίας– με τις διατάξεις της οδηγίας 2016/343 και ιδίως με τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας αυτής.

3. Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι οι σχετικοί κανόνες του δικαίου των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιβάλλουν στο αιτούν δικαστήριο να αρνηθεί την εκτέλεση των επίμαχων ενταλμάτων σύλληψης στην κύρια δίκη σύμφωνα με τους όρους της απόφασης-πλαισίου 2002/584. Το συμπέρασμα αυτό παραμένει αμετάβλητο υπό το πρίσμα της οδηγίας 2016/343.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584

4. Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 5, 6 και 10 της απόφασης-πλαισίου 2002/584 έχουν ως ακολούθως:

«(1) Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 και ιδίως το σημείο 35, θα πρέπει να καταργηθεί, μεταξύ των κρατών μελών, η τυπική διαδικασία έκδοσης για πρόσωπα τα οποία προσπαθούν να διαφύγουν της δικαιοσύνης αφού έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα και να προβλεφθούν ταχύτερες διαδικασίες έκδοσης των υπόπτων για αξιόποινες πράξεις.

[...]

(5) [...] [Η] εισαγωγή ενός νέου απλουστευμένου συστήματος παράδοσης προσώπων που έχουν καταδικαστεί ή είναι ύποπτα, προς το σκοπό της εκτέλεσης καταδικαστικών ποινικών αποφάσεων ή ποινικής δίωξης επιτρέπει να αρθούν η πολυπλοκότητα και το ενδεχόμενο καθυστερήσεων που είναι εγγενή στις ισχύουσες διαδικασίες έκδοσης. [...]

(6) Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης το οποίο προβλέπει η παρούσα απόφαση-πλαίσιο αποτελεί την πρώτη περίπτωση συγκεκριμένης εφαρμογής, στον τομέα του ποινικού δικαίου, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης που έχει χαρακτηριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως “ακρογωνιαίος λίθος” της δικαστικής συνεργασίας.

[...]

(10) Ο μηχανισμός του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης βασίζεται σε υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Η εφαρμογή του εν λόγω μηχανισμού δύναται να ανασταλεί μόνον στην περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών που διατυπώνονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία διαπιστώνεται από το Συμβούλιο κατ’ εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 1 της εν λόγω συνθήκης με τις συνέπειες που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου.

[...]»

3 EE 2002, L 190, σ. 1.

4 EE 2009, L 81, σ. 24.

5. Το άρθρο 1 της απόφασης-πλαisiού 2002/584, με τίτλο «Ορισμός και υποχρέωση εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης», προβλέπει:

«1. Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι δικαστική απόφαση η οποία εκδίδεται από κράτος μέλος προς τον σκοπό της σύλληψης και της παράδοσης από άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικών της ελευθερίας.

2. Τα κράτη μέλη εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαisiού.

3. Η παρούσα απόφαση-πλαisiό δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

6. Το άρθρο 3 της απόφασης-πλαisiού προβλέπει ορισμένους «λόγους υποχρεωτικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης». Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών όπως εκτίθενται από το αιτούν δικαστήριο, κανένας από τους λόγους αυτούς δεν συντρέχει στην υπό κρίση υπόθεση. Το άρθρο 4 της απόφασης-πλαisiού προβλέπει ορισμένους «λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης» του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Ομοίως, οι λόγοι αυτοί δεν συντρέχουν στην υπό κρίση υπόθεση.

7. Πριν την τροποποίησή της από την απόφαση-πλαisiό 2009/299, η απόφαση-πλαisiό 2002/584 περιείχε μια διάταξη, δηλαδή το άρθρο 5, παράγραφος 1, η οποία όριζε ότι, όταν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είχε εκδοθεί προς το σκοπό της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας που επιβλήθηκε με απόφαση εκδοθείσα ερήμην του ενδιαφερομένου και όταν ο ενδιαφερόμενος δεν είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως ούτε είχε ενημερωθεί κατ' άλλον τρόπο σχετικά με την ημερομηνία και τον τόπο της ακροαματικής διαδικασίας, η παράδοση μπορούσε να εξαρτηθεί από το αν η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος παρείχε επαρκείς εγγυήσεις ώστε να εξασφαλισθεί στον καθού το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ότι θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος και να παρίσταται κατά την έκδοση της απόφασης. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, καταργήθηκε με την απόφαση-πλαisiό 2009/299, με την οποία προστέθηκε το νέο άρθρο 4α, που πραγματεύεται το ζήτημα των ερήμην εκδιδόμενων αποφάσεων.

8. Η αιτιολογική σκέψη 1 της απόφασης-πλαisiού 2009/299 αναφέρει:

«Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στη δίκη περιλαμβάνεται στο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη που προβλέπεται από το άρθρο 6 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών⁵, όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι το εν λόγω δικαίωμα του κατηγορουμένου να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στη δίκη δεν είναι απόλυτο και ότι, υπό ορισμένους όρους, ο κατηγορούμενος μπορεί, εξ ιδίας βουλήσεως, να παραιτηθεί του δικαιώματος αυτού ρητώς ή σιωπηρώς αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση.»

5 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

9. Το άρθρο 4α της αποφάσεως-πλαϊσίου 2002/584 με τίτλο «Αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται σε δίκες κατά τις οποίες το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως» ορίζει:

«1. Η εκτελούσα δικαστική αρχή δύναται επίσης να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, εάν το πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εκτός εάν στο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αναφέρεται ότι το πρόσωπο, βάσει δικονομικών απαιτήσεων που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης:

α) εν ευθέτω χρόνω:

i) είτε είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως και με την κλήτευση είχε ενημερωθεί σχετικά με την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, είτε είχε δι' άλλων μέσων ενημερωθεί πραγματικά και επισήμως για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης αυτής, κατά τρόπον ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης·

και

ii) είχε ενημερωθεί ότι μπορεί να εκδοθεί απόφαση σε περίπτωση που το πρόσωπο δεν εμφανιστεί στη δίκη·

ή

β) το πρόσωπο τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης, είχε δώσει δε εντολή σε δικηγόρο, τον οποίον διόρισε είτε το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είτε το κράτος, να τον ή την εκπροσωπήσει στη δίκη, και εκπροσωπήθηκε όντως από αυτόν τον δικηγόρο στη δίκη·

[...]».

2. Οδηγία 2016/343

10. Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 33, 35, 44 και 47 της οδηγίας 2016/343 έχουν ως εξής:

«(9) Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη.

[...]

(33) Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη αποτελεί μια από τις βασικές αρχές σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το δικαίωμα των υπόπτων και των κατηγορουμένων να παρίστανται στη δίκη τους βασίζεται σε αυτό το δικαίωμα και θα πρέπει να κατοχυρώνεται σε όλη την Ένωση.

[...]

(35) Το δικαίωμα παράστασης των υπόπτων και των κατηγορουμένων στη δίκη τους δεν είναι απόλυτο. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να μπορούν, ρητώς ή σιωπηρώς αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, να παραιτηθούν από το δικαίωμα αυτό.

[...]

(44) Σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου, τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίζουν επαρκή και αποτελεσματικά μέσα ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβίασης δικαιώματος που παρέχεται στους πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης. Ένα αποτελεσματικό μέσο ένδικης προστασίας, που είναι διαθέσιμο σε περίπτωση παραβίασης οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, θα πρέπει στο μέτρο του δυνατού να έχει ως αποτέλεσμα την επαναφορά του υπόπτου ή κατηγορουμένου στη θέση που θα είχε εάν δεν είχαν παραβιαστεί τα δικαιώματά του, προκειμένου να διαφυλαχτεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και τα δικαιώματα της υπεράσπισης.

[...]

(47) Η παρούσα οδηγία συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο εξής: Χάρτης] και την ΕΣΔΑ, συμπεριλαμβανομέν[ου] [...] του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, του τεκμηρίου αθωότητας και των δικαιωμάτων της υπεράσπισης. Ειδικότερα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), σύμφωνα με το οποίο η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη και σύμφωνα με το οποίο τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.»

11. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2016/343, με τίτλο «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες σχετικά με:

[...]

β) το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του κατά την ποινική διαδικασία.»

12. Το άρθρο 8 της οδηγίας 2016/343, με τίτλο «Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα παράστασης στη δίκη τους.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι μια δίκη που μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του υπόπτου ή κατηγορουμένου μπορεί να διεξαχθεί ερήμην αυτού, υπό τον όρο ότι:

α) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης· ή

β) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος, αφού ενημερώθηκε για τη δίκη, εκπροσωπείται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο ο οποίος διορίστηκε είτε από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο είτε από τον κράτος.

3. Απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 μπορεί να εκτελεστεί κατά του συγκεκριμένου προσώπου.

4. Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη έχουν ένα σύστημα που προβλέπει τη δυνατότητα διεξαγωγής δικών ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου, αλλά δεν είναι δυνατό να τηρηθούν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου επειδή ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να εντοπιστεί παρ' όλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ότι είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση και να εκτελεστεί. Σε αυτή

την περίπτωση τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9.

[...]»

13. Το άρθρο 9 της οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα σε νέα δίκη», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, στις περιπτώσεις που δεν παρίστατο στη δίκη του και δεν έχουν τηρηθεί οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2, έχει δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω ύποπτοι και κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται, να συμμετέχουν ουσιαστικά, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, και να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισής τους.»

14. Το άρθρο 10 της οδηγίας, με τίτλο «Μέσα ένδικης προστασίας», ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο μέσο προστασίας εάν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους δυνάμει της παρούσας οδηγίας.

[...]»

B. Το γερμανικό δίκαιο

15. Το άρθρο 83 του Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (νόμου περί διεθνούς δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις, στο εξής: IRG), όπως δημοσιεύτηκε στις 27 Ιουνίου 1994⁶ και τροποποιήθηκε εσχάτως με το άρθρο 4 του νόμου της 10ης Δεκεμβρίου 2019⁷, το οποίο μετέφερε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584, προβλέπει στην παράγραφο 1, σημείο 3, ότι δεν επιτρέπεται η έκδοση βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν ο καταδικασθείς δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι οποίες παρατίθενται στα άρθρα 83, παράγραφοι 2, 3 και 4, του IRG, η έκδοση ενός προσώπου που δεν παρέστη αυτοπροσώπως στη δίκη επιτρέπεται κατ' εξαίρεση του γενικού κανόνα που τίθεται στο άρθρο 83, παράγραφος 1, σημείο 3.

16. Το άρθρο 83 του IRG ορίζει ως εξής:

«[...]

(2) Παρά το σημείο 3 της παραγράφου 1, η έκδοση είναι νόμιμη εάν

1. ο καταδικασθείς

a) εν ευθέτω χρόνω

aa) είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως ή

⁶ BGBI. I, σ. 1537.

⁷ BGBI. I, σ. 2128.

bb) είχε δι' άλλων μέσων ενημερωθεί πραγματικά και επισήμως για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης αυτής, κατά τρόπον ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι ο καταδικασθείς τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης· και

b) είχε ενημερωθεί ότι μπορεί να εκδοθεί απόφαση σε περίπτωση που δεν εμφανισθεί στη δίκη,

2. ο καταδικασθείς, έχοντας λάβει γνώση της διαδικασίας που είχε κινηθεί εις βάρος του και στην οποία συμμετείχε δικηγόρος, εμπόδισε, με τη διαφυγή του, την αυτοπρόσωπη κλήτευσή του ή

[...]».

II. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

17. Σύμφωνα με την απόφαση περί παραπομπής, ο TR είναι Ρουμάνος υπήκοος ο οποίος καταδικάστηκε από τα ρουμανικά δικαστήρια για τη διάπραξη διάφορων αδικημάτων στη Ρουμανία. Στο πλαίσιο αυτό, τα ρουμανικά δικαστήρια εξέδωσαν τρία ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης για την εκτέλεση των στερητικών της ελευθερίας ποινών που επιβλήθηκαν από τρεις διαφορετικές αποφάσεις δύο ρουμανικών δικαστηρίων.

18. Δύο εκ των εν λόγω ενταλμάτων σύλληψης είναι συναφή με την υπό κρίση υπόθεση. Στις υποθέσεις που αφορούν έκαστο των δύο αυτών ενταλμάτων, οι ρουμανικές αρχές επιχείρησαν χωρίς αποτέλεσμα να κλητεύσουν τον TR στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι προσπάθειες για την αυτοπρόσωπη κλήτευσή του έγιναν στην τελευταία δηλωθείσα διεύθυνση κατοικίας του στη Ρουμανία. Οι κλήσεις θυροκολλήθηκαν στη διεύθυνση κατοικίας του TR, όπου σύμφωνα με το ρουμανικό δίκαιο θεωρούνται επιδοθείσες μετά την παρέλευση 10 ημερών.

19. Παρόλο που δεν κλητεύθηκε αυτοπροσώπως, ο TR είχε λάβει γνώση για την πρωτοβάθμια διαδικασία και σε καθεμιά από τις δύο υποθέσεις επέλεξε, διόρισε και εξουσιοδότησε για την υπεράσπισή του συνήγορο και εκπροσωπήθηκε πράγματι σε καθεμιά από τις δύο υποθέσεις από συνήγορο της επιλογής του. Ωστόσο, ο TR δεν παρέστη στο δικαστήριο και καταδικάστηκε ερήμην.

20. Σε αμφότερες τις υποθέσεις ασκήθηκε έφεση. Σε τουλάχιστον μία από τις υποθέσεις αυτές, η έφεση ασκήθηκε από τον συνήγορο που επέλεξε και διόρισε ο TR για την υπεράσπισή του στην υπόθεση στον πρώτο βαθμό. Από τα έγγραφα που έχουν προσκομιστεί στο Δικαστήριο δεν προκύπτουν σαφώς οι περιστάσεις άσκησης των εφέσεων, αλλά και στις δύο περιπτώσεις ο TR εκπροσωπήθηκε από αυτεπαγγέλτως διορισθέντα συνήγορο.

21. Ο TR μετέβη στη Γερμανία τον Οκτώβριο του 2018 και για σύντομο χρονικό διάστημα από τις 29 Οκτωβρίου 2018 έως τις 30 Ιανουαρίου 2019 ήταν επίσημα εγγεγραμμένος ως κάτοικος στην πόλη Bad Nauheim στο ομόσπονδο κράτος της Έσσης. Κατά δήλωση της συντρόφου του, διέμενε αρχικά στο ομόσπονδο κράτος της Έσσης και έπειτα, περίπου από τον Μάιο του 2019, στο Αμβούργο, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να δηλώσει τη διεύθυνση κατοικίας του, καθόσον ήταν καταζητούμενος από τις ρουμανικές αρχές για εμπρησμό και συνεπώς φυγόδικος. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε τη δήλωση αυτή αξιόπιστη⁸.

⁸ Βλ. σημείο III(1)(α)(2)(α)(ββ), δεύτερο κεφάλαιο, της απόφασης περί παραπομπής («nach vorläufiger Bewertung glaubhafte und belastbare Angaben»).

22. Από τον χρόνο ακύρωσης της εγγραφής του στη διεύθυνση κατοικίας στην πόλη Bad Nauheim και μέχρι τη σύλληψή του, ο TR δεν είχε επίσημα δηλωθείσα διεύθυνση κατοικίας. Κατά τη σύλληψή του έφερε έγγραφα πιστοποίησης ταυτότητας που ανήκαν σε τρίτο πρόσωπο και τα οποία ισχυρίστηκε ότι ανήκαν στον αδερφό του. Δεν προέβαλε κανέναν λόγο για την κατοχή των εν λόγω εγγράφων πιστοποίησης ταυτότητας και, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από την αστυνομία, ο TR χρησιμοποιούσε συχνά την ταυτότητα ενός άλλου αδερφού.

23. Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, το αιτούν δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο TR είχε διαφύγει από τη Ρουμανία και απέφυγε, διαμένοντας στη Γερμανία, την εκτέλεση των αποφάσεων δυνάμει των οποίων εκδόθηκαν τα δύο ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης που είναι συναφή με την υπό κρίση υπόθεση.

24. Με απόφαση της 28ης Μαΐου 2020, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι προϋποθέσεις για την έκδοση που τίθενται στο άρθρο 83, παράγραφος 2, σημείο 2, του IRG πληρούνταν στην περίπτωση του TR. Έκρινε ότι ο ίδιος, έχοντας λάβει γνώση για τις δίκες δυνάμει των οποίων εκδόθηκαν τα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης, μετέβη στη Γερμανία και εμπόδισε με τον τρόπο αυτόν την αυτοπρόσωπη κλήτευσή του. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που παρασχέθηκαν από τις ρουμανικές αρχές, έκρινε ότι ο κατηγορούμενος εκπροσωπήθηκε από συνήγορο της επιλογής του σε αμφοτέρες τις δίκες στον πρώτο βαθμό και από αυτεπαγγέλτως διορισθέντα συνήγορο από τα εφετεία σε αμφοτέρες τις δίκες στον δεύτερο βαθμό. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η έκδοση του TR βάσει των εν λόγω δύο ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης επιτρεπόταν συνεπώς σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία για την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιου 2002/584.

25. Με απόφαση της 24ης Ιουνίου 2020, το αιτούν δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση του TR για επανεξέταση της απόφασης της 28ης Μαΐου 2020. Ο συνήγορος του TR υποστήριξε ότι η έκδοση του TR, ελλείψει εγγύησης ότι θα παρασχεθεί σε αυτόν το δικαίωμα σε νέα δίκη, είναι παράνομη σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 2016/343 και αμφισβήτησε τη συμβατότητα του άρθρου 83, παράγραφος 2, σημείο 2, του IRG με την οδηγία 2016/343.

26. Εναπόκειται τώρα στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει αν η απόφασή του της 28ης Μαΐου 2020 πρέπει να επικυρωθεί ή αν η έκδοση του TR πρέπει να κηρυχθεί παράνομη.

27. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο του Αμβούργου, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας 2016/343, και ειδικότερα τα άρθρα της 8 και 9, την έννοια ότι, κατά τη λήψη αποφάσεως περί εκδόσεως ερήμην καταδικασθέντος προσώπου από κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης, το επιτρεπτό της εκδόσεως –ιδίως στην περίπτωση της λεγόμενης διαφυγής– εξαρτάται από την τήρηση εκ μέρους του αιτούντος κράτους των προϋποθέσεων της εν λόγω οδηγίας;»⁹

28. Στις 23 Σεπτεμβρίου 2020, το Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επείγουσα διαδικασία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 107, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

⁹ Παρόλο που το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο είναι διατυπωμένο κατά τέτοιο τρόπο που φαίνεται να αφορά την «έκδοση με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης», από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι αφορά την παράδοση του εν λόγω προσώπου για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής και το αν η παράδοση αυτή είναι νόμιμη σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Φαίνεται ότι η αναφορά περί «ποινικής δίωξης» («Strafverfolgung») αντί περί «εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής» («Strafvollstreckung») αποτελεί λάθος εκ παραδρομής.

29. Το Δικαστήριο αποφάσισε επίσης να καλέσει τη Ρουμανία να παράσχει γραπτώς όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις σχετικά με την υπό κρίση υπόθεση, βάσει του άρθρου 109, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του.

30. Η Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, η Ρουμανία και η Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί του προδικαστικού ερωτήματος. Ο TR, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και η Δημοκρατία της Πολωνίας ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 19ης Νοεμβρίου 2020.

III. Ανάλυση

A. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

31. Παρόλο που το προδικαστικό ερώτημα, όπως έχει διατυπωθεί από το αιτούν δικαστήριο, αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2016/343, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις της οδηγίας 2016/343 και ειδικότερα τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας αυτής επηρεάζουν την εφαρμογή των λόγων προαιρετικής μη εκτέλεσης που περιλαμβάνονται στο άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584. Για τον λόγο αυτόν, φρονώ ότι είναι χρήσιμο να εξετάσω πρώτα την απόφαση-πλαίσιο, και ιδίως το άρθρο 4α αυτής, και τις περιστάσεις υπό τις οποίες το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει την υποχρέωση της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να «διακόψει τη διαδικασία παράδοσης» πριν προβώ στην ανάλυση της οδηγίας 2016/343 και, τέλος, στην ανάλυση της αλληλεπίδρασης των δύο.

B. Η απόφαση-πλαίσιο

1. Γενικές παρατηρήσεις

32. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τόσο η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών όσο και η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχουν θεμελιώδη σημασία στο δίκαιο της Ένωσης καθόσον καθιστούν δυνατή τη δημιουργία και τη διατήρηση ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα. Ειδικότερα, η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ιδίως όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, επιβάλλει σε καθένα από τα κράτη μέλη να δέχεται, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, ότι όλα τα λοιπά κράτη μέλη τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, ότι σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα από το δίκαιο αυτό¹⁰.

33. Συνεπώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» της δικαστικής συνεργασίας, συνεπάγεται, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 2, της απόφασης-πλαίσιου 2002/584, ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατ' αρχήν, να εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση τέτοιου εντάλματος μόνο στις εξαντλητικώς απαριθμούμενες στο άρθρο 3 της απόφασης-πλαίσιου περιπτώσεις υποχρεωτικής μη εκτέλεσης ή στις περιπτώσεις προαιρετικής μη εκτέλεσης των άρθρων 4 και 4α της απόφασης-πλαίσιου. Περαιτέρω, μπορεί να εξαρτά την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης μόνον από μία εκ των προϋποθέσεων του άρθρου 5 της απόφασης-πλαίσιου¹¹.

10 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

11 Απόφαση Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψεις 79 και 80 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

2. Ρητοί λόγοι μη εκτέλεσης σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο 2002/584

34. Όπως επισημαίνεται στο σημείο 33 των παρουσών προτάσεων, η απόφαση-πλαίσιο 2002/584 περιλαμβάνει τρεις διατάξεις που αφορούν τους «λόγους μη εκτέλεσης» ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Κανένας από τους αναφερόμενους στο άρθρο 3 λόγους υποχρεωτικής μη εκτέλεσης και από τους αναφερόμενους στο άρθρο 4 λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης δεν συντρέχει στην υπό κρίση υπόθεση. Στην παρούσα διαδικασία, η συναφής διάταξη είναι το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιο, που περιλαμβάνει λόγους «προαιρετικής μη εκτέλεσης» ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Το άρθρο 4α ορίζει, όσον αφορά τα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης που εκδίδονται για την εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης *δύναται* να αρνηθεί την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, αν ο ενδιαφερόμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εκτός αν συντρέχει μια εκ των διαφόρων εξαιρέσεων. Σύμφωνα με τις εξαιρέσεις αυτές, αν συντρέχει οποιαδήποτε από τις τέσσερις προϋποθέσεις που παρατίθενται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', η εκτέλεση της παράδοσης είναι υποχρεωτική. Η εν λόγω αλλαγή στη νομοθεσία σε σύγκριση με το νομικό καθεστώς που ίσχυε σύμφωνα με τη ρύθμιση της Ένωσης η οποία εφαρμοζόταν κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα¹² αποσκοπούσε στη διευκόλυνση της παράδοσης¹³. Αφαίρεσε επίσης από την δικαστική αρχή εκτέλεσης την υποχρέωση να αποφανθεί επί της «επάρκειας» της διασφάλισης που παρεχόταν από τη δικαστική αρχή έκδοσης. Συνεπώς, το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιο 2002/584 δεν επιβάλλει στη δικαστική αρχή εκτέλεσης την υποχρέωση να μην προβεί στην παράδοση ενός προσώπου όταν το πρόσωπο αυτό δεν παρέστη αυτοπροσώπως στη δίκη του. Παρέχει *μόνον τη δυνατότητα* στη δικαστική αρχή εκτέλεσης να μην προβεί στην εν λόγω παράδοση και τούτο *μόνον* αν δεν συντρέχουν οι εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 4α για τους λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης. Αν πληρούνται τα κριτήρια για τη συνδρομή μίας ή περισσότερων από τις εξαιρέσεις αυτές, η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει την υποχρέωση να παραδώσει τον ενδιαφερόμενο, ακόμη και αν δεν παρέστη αυτοπροσώπως στη δίκη του.

3. Η εκτέλεση των δύο ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης επιτρέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο 2002/584

35. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από το αιτούν δικαστήριο, ο TR εκπροσωπήθηκε από συνήγορο της επιλογής του και εξουσιοδοτημένο από τον ίδιο σε αμφοτέρως τις δίκες στον πρώτο βαθμό. Οι δίκες αυτές φαίνεται ότι πληρούν τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχείο β', της απόφασης-πλαίσιο 2002/584 και αν οι δίκες αυτές ήταν οι μόνες συναφείς, η εκτέλεση των δύο ευρωπαϊκών εντάλματος σύλληψης θα ήταν υποχρεωτική.

36. Ωστόσο, σε αμφοτέρως τις υποθέσεις ασκήθηκε έφεση. Από τα έγγραφα που έχουν προσκομιστεί στο Δικαστήριο δεν προκύπτει αν οι κατ' έφεση δίκες στις δύο αυτές ρουμανικές υποθέσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως «δίκες που οδήγησαν στην έκδοση της απόφασης» κατά την έννοια του άρθρου 4α, παράγραφος 1, της απόφασης-πλαίσιο 2002/584, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο στην νομολογία του στην υπόθεση *Turikas*¹⁴ και αν συνεπώς οδήγησαν σε «δικαστικές

¹² Δηλαδή το άρθρο 5, παράγραφος 1, της απόφασης-πλαίσιο 2002/584 πριν από την τροποποίηση της απόφασης-πλαίσιο 2002/584 από την απόφαση-πλαίσιο 2009/299.

¹³ Πρβλ. αιτιολογική σκέψη 3 της απόφασης-πλαίσιο 2009/299: «Οι λύσεις που προβλέπονται από τις εν λόγω αποφάσεις-πλαίσια δεν είναι ικανοποιητικές όσον αφορά υποθέσεις όπου το πρόσωπο δεν κατέστη δυνατόν να ενημερωθεί για τις διαδικασίες. [...] Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών [...] επιτρέπει στην εκτελούσα αρχή να ζητήσει από την εκδούσα αρχή την παροχή διασφάλισης που κρίνεται ότι παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ώστε να εξασφαλισθεί στον καθ' ου το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ότι θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος και να παρίσταται κατά την έκδοση της απόφασης. Η επάρκεια της διασφάλισης αποτελεί θέμα για το οποίο αποφαινεται η εκτελούσα αρχή, και, συνεπώς, είναι δύσκολο να είναι γνωστό πότε ακριβώς η εκτέλεση μπορεί να απορριφθεί».

¹⁴ Απόφαση της 10ης Αυγούστου 2017, *Turikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, σκέψη 81). Κατά την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Turikas*, η «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», στο πλαίσιο μιας υπόθεσης που εκδικάστηκε ενώπιον δικαστηρίων διάφορων βαθμών δικαιοδοσίας, είναι «η δίκη κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η τελευταία από τις αποφάσεις αυτές, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο αποφάνθηκε τελεσιδικώς επί της ενοχής του ενδιαφερομένου [...] κατόπιν εξετάσεως των πραγματικών και των νομικών στοιχείων της υποθέσεως αφορώσας τα επιβαρυντικά και τα απαλλακτικά στοιχεία [...]».

αποφάσεις που αποφαινόνται τελεσιδίκως επί της ουσίας της υπόθεσης»¹⁵ κατά την έννοια της νομολογίας αυτής. Αν οι κατ' έφεση δίκες είναι οι «δίκες που οδήγησαν στην έκδοση των αποφάσεων», όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, -οι δίκες αυτές πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', προκειμένου να είναι υποχρεωτική η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Αν οι κατ' έφεση δίκες δεν είναι οι «δίκες που οδήγησαν στην έκδοση των αποφάσεων» –κάτι που θα μπορούσε να ισχύει στην περίπτωση που οι εφέσεις αφορούσαν αποκλειστικά νομικά ζητήματα– η εκτέλεση των ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης είναι υποχρεωτική. Από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει σαφώς αν οι πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τις ρουμανικές δικαστικές αρχές έκδοσης καθιστούν δυνατή τη διαπίστωση αυτή.

37. Εντούτοις, όπως παρουσιάζεται η υπόθεση από το αιτούν δικαστήριο στο Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο αντιμετωπίζει μια περίπτωση όπου η παράδοση του TR –κατά την κρίση του αιτούντος δικαστηρίου και βάσει της εκτίμησής του επί των πραγματικών περιστατικών και της αξιολόγησης των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης και των απαντήσεων των ρουμανικών αρχών στις ερωτήσεις του– είναι προαιρετική σύμφωνα με το άρθρο 4α της απόφασης-πλασιού 2002/584 και η παράδοση αυτή επιτρέπεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Το αιτούν δικαστήριο υποστηρίζει επίσης ότι, βάσει της εκτίμησής του επί των ίδιων πραγματικών περιστατικών, ο TR ενδέχεται να υποστεί προσβολή των δικαιωμάτων που του απονέμει η οδηγία 2016/343, αν δεν χορηγηθεί σε αυτόν το δικαίωμα σε νέα δίκη στο κράτος μέλος έκδοσης (Ρουμανία), την οποία οι (ρουμανικές) δικαστικές αρχές έκδοσης αρνήθηκαν να εγγυηθούν και συνεπώς διερωτάται αν υποχρεούται να μην εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες που επιβάλλουν την εκτέλεση των ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης, προκειμένου να αρνηθεί την *προαιρετική*¹⁶ παράδοση του TR στην περίπτωση που κρίνει ότι τα δικαιώματα που του απονέμει η οδηγία 2016/343 ενδέχεται να προσβληθούν.

4. Η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Melloni

38. Το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να ερμηνεύσει τη συμβατότητα του άρθρου 4α, παράγραφος 1, της απόφασης-πλασιού 2002/584 με τις απαιτήσεις των άρθρων 47 και 48, παράγραφος 2, του Χάρτη στο πλαίσιο μιας εξαίρεσης στον κανόνα της προαιρετικής παράδοσης στις ερήμην καταδίκες. Στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης Melloni¹⁷, ο καταδικασθείς εκπροσωπήθηκε τόσο στον πρώτο όσο και στον δεύτερο βαθμό από συνήγορο της επιλογής του και εξουσιοδοτημένο από αυτόν. Η παράδοση του από τις (ισπανικές) δικαστικές αρχές εκτέλεσης στο κράτος μέλος έκδοσης (Ιταλία) ήταν συνεπώς υποχρεωτική και όχι προαιρετική, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας-πλασιού 2002/584.

39. Παρότι το διατακτικό της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση Melloni είναι διατυπωμένο κατά τέτοιον τρόπο που φαίνεται να αφορά οποιαδήποτε παράδοση βάσει του άρθρου 4α, παράγραφος 1¹⁸, η απόφαση έχει την έννοια ότι αφορά μόνον τις περιπτώσεις στις οποίες –σε αντίθεση με την υπό κρίση υπόθεση– η παράδοση είναι υποχρεωτική και όχι προαιρετική, δηλαδή τις περιπτώσεις στις οποίες συντρέχει μία ή περισσότερες από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ'. Η απόφαση δεν έχει την έννοια ότι αφορά οποιαδήποτε προαιρετική παράδοση που δύναται να επιτρέψει το κράτος μέλος εκτέλεσης κατά τη διακριτική του

¹⁵ Όπ.π. (σκέψη 83).

¹⁶ Προαιρετική σύμφωνα με το άρθρο 4α της απόφασης-πλασιού 2002/584.

¹⁷ Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013 (C-399/11, EU:C:2013:107).

¹⁸ Στο σημείο 2 του διατακτικού το Δικαστήριο έκρινε ότι «το άρθρο 4α, παράγραφος 1 [...] είναι συμβατό προς τις απορρέουσες από τα άρθρα 47 και 48, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιταγές».

ευχέρεια στις περιπτώσεις στις οποίες δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ'. Τούτο προκύπτει επίσης σαφώς από τη λεπτομερή ανάλυση του Δικαστηρίου στις σκέψεις 47 έως 54 της απόφασης αυτής.

40. Στην περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι συντρέχει μια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', δηλαδή ότι οι διαδικασίες δυνάμει των οποίων εκδόθηκαν τα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης ήταν συμβατές προς τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται σε οποιαδήποτε από τις εξαιρέσεις αυτές, είναι εφαρμοστέο το διατακτικό της απόφασης Melloni σύμφωνα με την οποία «το άρθρο 4α, παράγραφος 1, είναι συμβατό προς τις απορρέουσες από τα άρθρα 47 και 48, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιταγές». Το συμπέρασμα θα είναι στην περίπτωση αυτή ότι το θεμελιώδες δικαίωμα του TR σε δίκαιη δίκη, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του δεν έχει προσβληθεί.

41. Όπως επισημαίνεται στα σημεία 36 και 37 των παρουσών προτάσεων, ενδέχεται να συντρέχει μία από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχείο α' ή β' (παρόλο που τούτο δεν είναι σαφές). Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο στηρίζει το προδικαστικό ερώτημα στη διαπίστωση ότι η εκτέλεση των επίμαχων ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης διέπεται από τους λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης, θα προχωρήσω στην ανάλυσή μου στηριζόμενος στην παραδοχή αυτή.

5. Εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται «να διακόψει τη διαδικασία παράδοσης που έχει καθιερώσει η απόφαση-πλαίσιο 2002/584»

42. Σε ορισμένες περιπτώσεις που αφορούν προσβολές των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει «υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη δυνατότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να διακόψει τη διαδικασία παράδοσης που έχει καθιερώσει η απόφαση-πλαίσιο 2002/584»¹⁹.

43. Το Δικαστήριο στηρίχθηκε για την εν λόγω εξαιρετική παρέκκλιση από τους κανόνες της απόφασης-πλαισίου 2002/584 στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της απόφασης-πλαισίου, το οποίο ορίζει ότι η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο «δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση». Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει επίσης στη νομολογία του ότι οι αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης υπόκεινται σε περιορισμούς υπό εξαιρετικές περιστάσεις²⁰.

44. Αντίθετα, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 10 της απόφασης-πλαισίου 2002/584, η εφαρμογή του μηχανισμού του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης δύναται να ανασταλεί στην περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών που διατυπώνονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, και σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 7 ΣΕΕ διαδικασία²¹.

19 Αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 44), και της 25ης Ιουλίου 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, σκέψη 57). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση Openbaar Ministerie (Ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής έκδοσης) (C-354/20 PPU και C-412/20 PPU, EU:C:2020:925, σημεία 39, 40 και 44).

20 Πρβλ. γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σκέψη 191 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία).

21 Αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 81), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 70).

45. Βάσει των ανωτέρω, το Δικαστήριο διαμόρφωσε ορισμένους κανόνες για τον έλεγχο που οφείλει να διενεργήσει η δικαστική αρχή εκτέλεσης όταν αντιμετωπίζει τον κίνδυνο προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου από το κράτος μέλος έκδοσης στην περίπτωση της παράδοσής του. Στο πλαίσιο της ενδεχόμενης παραβίασης, από το κράτος μέλος έκδοσης, της απαγόρευσης της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που καθιερώνεται στο άρθρο 4 του Χάρτη, τα κριτήρια αυτά επιβάλλουν στη δικαστική αρχή έκδοσης να εξετάσει περαιτέρω αν υπάρχουν «αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία» τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη πλημμελειών και έπειτα «να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί» ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει *πραγματικό κίνδυνο* προσβολής του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος²². Αν τούτο συμβαίνει, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει «να ζητήσει την προσκόμιση συμπληρωματικών πληροφοριών» από τη δικαστική αρχή έκδοσης και να αναβάλει την απόφασή της περί της παράδοσης έως ότου παραλάβει «τις συμπληρωματικές πληροφορίες βάσει των οποίων μπορεί να αποκλείσει την ύπαρξη ενός τέτοιου κινδύνου». Αν η ύπαρξη του κινδύνου δεν μπορεί να αποκλειστεί εντός εύλογης προθεσμίας, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να αποφασίσει «εάν πρέπει να θέσει τέρμα στη διαδικασία παράδοσης»²³.

46. Η διαπίστωση που αφορά τον κίνδυνο προσβολής ενός θεμελιώδους δικαιώματος πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση. Στο πλαίσιο μιας ενδεχόμενης παραβίασης της απαγόρευσης απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, το Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση *Generalstaatsanwaltschaft* ότι για τον σκοπό αυτόν πρέπει να εξεταστούν «οι συνθήκες κράτησης μόνον εντός εκείνων των σωφρονιστικών καταστημάτων στα οποία είναι πιθανόν [...] να κρατηθεί το εν λόγω πρόσωπο» και «μόνον εκείνες οι συγκεκριμένες και ακριβείς συνθήκες κράτησης του ενδιαφερομένου προσώπου που είναι κρίσιμες προκειμένου να διαπιστωθεί αν το πρόσωπο αυτό θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης»²⁴.

47. Στο πλαίσιο μιας ενδεχόμενης προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το Δικαστήριο, στην υπόθεση *Minister for Justice and Equality*²⁵, εφάρμοσε κατ' ουσίαν τα ίδια κριτήρια με την υπόθεση *Aranyosi και Căldărașu*²⁶, αφού διαπίστωσε πρώτα ότι ο πραγματικός κίνδυνος προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε ανεξάρτητο δικαστήριο και συνεπώς «της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη», όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη, επιτρέπει, όπως συμβαίνει με κάθε πραγματικό κίνδυνο παράβασης του άρθρου 4 του Χάρτη, στη δικαστική αρχή εκτέλεσης την άρνηση εκτέλεσης, κατ' εξαίρεση, ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 3, της απόφασης-πλασιού 2002/584²⁷.

48. Τα κοινά στοιχεία των αποφάσεων αυτών είναι, συνεπώς, πρώτον, η ύπαρξη εξωτερικών «ενδείξεων» ή «στοιχείων» –τα οποία πρέπει να είναι «αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως επικαιροποιημένα» και τα οποία στις περιπτώσεις που αφορούσαν το άρθρο 4 του Χάρτη περιείχαν αποφάσεις του ΕΔΔΑ και στην περίπτωση που αφορούσε το άρθρο 47, παράγραφος 2, του

22 Απόφασεις της 5ης Απριλίου 2016, *Aranyosi και Căldărașu* (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, διατακτικό, σκέψη 104), η οποία αφορά παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη λόγω απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ως αποτέλεσμα των συνθηκών στα καταστήματα κράτησης της Ουγγαρίας και της Ρουμανίας και της 25ης Ιουλίου 2018 *Generalstaatsanwaltschaft* (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, σκέψεις 60 και 62).

23 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, *Aranyosi και Căldărașu* (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, διατακτικό, σκέψη 104).

24 Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *Generalstaatsanwaltschaft* (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, διατακτικό, δεύτερο και τρίτο εδάφιο).

25 Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

26 Το κριτήριο που διατυπώνεται στην υπόθεση *Minister for Justice and Equality* απαιτεί «αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως επικαιροποιημένα στοιχεία», ενώ το κριτήριο που διατυπώνεται στην υπόθεση *Aranyosi και Căldărașu* απαιτεί ενδείξεις για την πλήρωση του κριτηρίου αυτού. Οι ενδείξεις προσβολής ενός θεμελιώδους δικαιώματος στην υπόθεση *Aranyosi και Căldărașu* ήταν πιο πειστικές από τις ενδείξεις στην υπόθεση *Minister for Justice and Equality*, καθόσον οι πρώτες περιείχαν αποφάσεις του ΕΔΔΑ που διαπίστωναν την παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και οι δεύτερες μια αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής που διαπίστωνε την παραβίαση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας στην Πολωνία.

27 Βλ. λεπτομερή ανάλυση στις σκέψεις 47 έως 59 της απόφασης της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

Χάρτη την αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής²⁸ – τα οποία πρέπει να μαρτυρούν την ύπαρξη «πλημμελειών» που μπορούν να οδηγήσουν σε πραγματικό κίνδυνο προσβολής του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος και, δεύτερον, η εξατομικευμένη διαπίστωση ότι ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται να εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματός του αν παραδοθεί, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων που αφορούν ατομικά το πρόσωπο αυτό.

Γ. Το περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος παράστασης στη δίκη, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ

49. Το άρθρο 47 του Χάρτη τιτλοφορείται «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτο δικαστήριο». Ορίζει στην παράγραφο 2 ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως». Οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων²⁹ διευκρινίζουν ότι η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 47 του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ σχετικά με το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης³⁰. Το άρθρο 52 του Χάρτη με τίτλο «Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών», ορίζει στην παράγραφο 3 ότι «στον βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην [ΕΣΔΑ], η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία».

50. Το δικαίωμα παράστασης στη δίκη αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Ωστόσο, όπως έχουν κρίνει επανειλημμένα το Δικαστήριο και το ΕΔΔΑ, ο κατηγορούμενος μπορεί να παραιτηθεί του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του ρητώς ή σιωπηρώς³¹, όπως συμβαίνει στην περίπτωση που έχει την πρόθεση να φυγοδικήσει. Όπως έχει κρίνει το ΕΔΔΑ, «υφίσταται [...] αρνησιδικία όταν ένα άτομο που έχει καταδικασθεί ερήμην δεν μπορεί μεταγενέστερα να επιτύχει το να αποφανθεί εκ νέου ένα δικαστήριο, αφού θα το έχει ακούσει, επί του βασίμου των κατηγοριών όσον αφορά τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και το νομικό μέρος, ενώ δεν έχει αποδειχθεί ότι έχει παραιτηθεί από το δικαίωμά του να εμφανισθεί ενώπιον του δικαστηρίου και να υπερασπιστεί τον εαυτό του ή ότι είχε σκοπό να αποφύγει τη δικαιοσύνη»³².

51. Το ΕΔΔΑ έκρινε περαιτέρω ότι αν δεν είχε επιδοθεί κλήση στο πρόσωπο που καταδικάστηκε ερήμην, τίθεται το ζήτημα αν μπορεί να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό έχει ενημερωθεί επαρκώς για τη δίωξή του και τη δίκη, προκειμένου να αποφασίσει να παραιτηθεί από το δικαίωμα παράστασης στη δίκη ή να φυγοδικήσει, και έκρινε ότι «ορισμένα αποδεδειγμένα πραγματικά περιστατικά μπορούν να δείξουν άνευ ετέρου ότι ο κατηγορούμενος τελεί εν γνώσει της ύπαρξης της κατ' αυτού ποινικής διαδικασίας και της φύσης και του λόγου της κατηγορίας και δεν σκοπεύει να μετάσχει στη δίκη ή επιθυμεί να διαφύγει τη δίωξη»³³.

28 Αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, η οποία υποβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με το κράτος δικαίου στην Πολωνία [COM(2017) 835 τελικό].

29 ΕΕ 2007, C 303, σ. 17.

30 Πρβλ., επίσης, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 33), και σημείο 48 των προτάσεων μου στην υπόθεση εκείνη.

31 Βλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, σκέψη 49), και της 13ης Φεβρουαρίου 2020, Spetsializirana prokuratura (C-688/18, EU:C:2020:94, σκέψη 37)· απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Μαρτίου 2006, Sejdonic κατά Ιταλίας, (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86) («ούτε το γράμμα ούτε το πνεύμα του άρθρου 6 απαγορεύουν σε ένα πρόσωπο να παραιτηθεί οικειοθελώς, ρητώς ή σιωπηρώς, από τις εγγυήσεις που παρέχει μια δίκαιη δίκη»): πρβλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 30ής Νοεμβρίου 2000, Kwiatkowska κατά Ιταλίας (CE:ECHR:2000:1130DEC005286899).

32 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Μαρτίου 2006, Sejdonic κατά Ιταλίας (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 82) (η υπογράμμιση δική μου).

33 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Μαρτίου 2006, Sejdonic κατά Ιταλίας (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, §§ 98 και 99). Στην απόφαση του ΕΔΔΑ, της 26ης Ιανουαρίου 2017, Lena Atanasova κατά Βουλγαρίας (CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, § 52), το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η κατηγορούμενη είχε παραιτηθεί από το δικαίωμα παράστασης στη δίκη της, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, καθώςσον είχε ενημερωθεί για την ύπαρξη της ποινικής διαδικασίας και τις κατηγορίες εναντίον της, είχε ομολογήσει τα πραγματικά περιστατικά και είχε δηλώσει ότι επιθυμούσε να διαπραγματευθεί τους όρους της καταδίκης της και έπειτα έφυγε από τη διεύθυνση κατοικίας που είχε δηλώσει στις αρχές, χωρίς να κοινοποιήσει τη μεταβολή της διεύθυνσης κατοικίας της, και οι αρχές είχαν καταβάλει εύλογες προσπάθειες να διασφαλίσουν την παράστασή της στη δίκη.

52. Η εν λόγω νομολογία του ΕΔΔΑ αφορά εντούτοις τις υποθέσεις που εκδικάζονται στον πρώτο βαθμό. Όσον αφορά τις υποθέσεις που εκδικάζονται κατ' έφεση, η προστασία του δικαιώματος παράστασης στη δίκη είναι σαφώς πιο περιορισμένη. Η νομολογία του ΕΔΔΑ διακρίνει ιδίως τις περιπτώσεις στις οποίες η κατ' έφεση δίκη περιλαμβάνει αποκλειστικά νομικά ζητήματα από τις περιπτώσεις στις οποίες το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορεί να εξετάζει τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και τα νομικά ζητήματα και να εκφέρει ολοκληρωμένη κρίση σχετικά με την ενοχή ή την αθωότητα. Στην πρώτη περίπτωση, οι απαιτήσεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ μπορεί να πληρούνται ακόμη και αν δεν δοθεί στον εκκαλούντα η δυνατότητα να παραστεί αυτοπροσώπως, με την προϋπόθεση ότι πραγματοποιήθηκε δημόσια συνεδρίαση στον πρώτο βαθμό.³⁴ Στην τελευταία περίπτωση, και ιδίως στις περιπτώσεις που το δευτεροβάθμιο δικαστήριο καλείται να αυξήσει την ποινή, η παράσταση του κατηγορουμένου είναι πιο πιθανό να είναι απαραίτητη³⁵.

53. Τα πραγματικά περιστατικά, όπως περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής, δεν διευκρινίζουν τη φύση των κατ' έφεση δικών στις υποθέσεις που αφορούν τον TR. Συνεπώς, δεν προκύπτει σαφώς το κριτήριο δύναμει του οποίου πρέπει να εξεταστεί το δικαίωμά του να παραστεί στις δίκες και η επάρκεια των προσπαθειών των ρουμανικών αρχών να του κοινοποιήσουν τις κλήσεις στις εν λόγω κατ' έφεση δίκες, όσον αφορά το δικαίωμα του TR να παραστεί στη δίκη, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ.

54. Ωστόσο, τα πραγματικά περιστατικά, όπως εκτίθενται στην απόφαση περί παραπομπής, στηρίζουν σαφώς το συμπέρασμα του αιτούντος δικαστηρίου ότι ο TR σκόπιμα δεν παρέστη τόσο στις πρωτόδικες όσο και στις κατ' έφεση δίκες και διέφυγε τη σύλληψή του. Φαίνεται επίσης ότι ο TR είχε λάβει γνώση για την κατ' αυτού διαδικασία και τη φύση και τον λόγο των κατηγοριών. Βάσει του συμπεράσματος αυτού, το οποίο εναπόκειται να αξιολογηθεί από το αιτούν δικαστήριο, το θεμελιώδες δικαίωμα του TR να παραστεί στη δίκη, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη δεν έχει προσβληθεί λόγω της ερήμην καταδίκης του, η οποία επικυρώθηκε κατ' έφεση, και λόγω της επακόλουθης άρνησης του κράτους μέλους έκδοσης να του εγγυηθεί νέα δίκη.

55. Δεδομένου ότι από τα πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά εκτίθενται στην απόφαση περί παραπομπής, δεν προκύπτει η προσβολή οποιουδήποτε θεμελιώδους δικαιώματος, δεν τίθεται το ζήτημα αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται «να διακόψει τη διαδικασία παράδοσης» σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Aranyosi και Căldăraru, Generalstaatsanwaltschaft και Minister for Justice and Equality.

56. Εντούτοις, απομένει να εξεταστεί αν η παρεχόμενη από την οδηγία 2016/343 προστασία η οποία βαίνει πέραν της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ περιορίζει τη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους εκτέλεσης κατά την εφαρμογή των λόγων προαιρετικής μη εκτέλεσης που προβλέπονται στο άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584.

34 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 22ας Φεβρουαρίου 1984, Sutter κατά Ελβετίας (CE:ECHR:1984:0222JUD000820978, § 30).

35 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Ιουλίου 2004, Donadini κατά San Marino (CE:ECHR:2004:0706JUD005054599, § 27).

Δ. Το καθεστώς των συμπληρωματικών εγγυήσεων του δικαιώματος παράστασης στη δίκη που περιλαμβάνονται στην οδηγία 2016/343

57. Κατά την αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2016/343, σκοπός της οδηγίας είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων που αφορούν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη. Με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων, η εν λόγω οδηγία έχει σκοπό να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη διευκόλυνση της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις³⁶.

58. Από τη δομή της οδηγίας 2016/343 και τα ένδικα βοηθήματα που η εν λόγω οδηγία παρέχει προκύπτει σαφώς ότι, όσον αφορά το δικαίωμα παράστασης στη δίκη, τούτο απευθύνεται στο κράτος μέλος όπου διεξάγεται ή διεξήχθη η δίκη. Μόνον το κράτος μέλος αυτό μπορεί να χορηγήσει το μέσο ένδικης προστασίας που προσδιορίζεται στο άρθρο 9, ήτοι μια νέα δίκη.

59. Αντίθετα, το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584 απευθύνεται, κατά λογική ακολουθία, σε διαφορετικά κράτη μέλη από εκείνο στο οποίο διεξήχθη η δίκη και στο οποίο καταδικάστηκε ο ενδιαφερόμενος. Μόνον τα κράτη μέλη αυτά μπορούν να παραδώσουν τον ενδιαφερόμενο στο κράτος μέλος στο οποίο καταδικάστηκε.

60. Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584 και η οδηγία 2016/343 όχι μόνον έχουν διαφορετικούς αποδέκτες, αλλά επίσης ρυθμίζουν διαφορετικά αντικείμενα.

61. Όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/343 περιορίζεται στην πραγματικότητα, όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, στις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι ερήμην διαδικασίες στα κράτη μέλη. Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2016/343 ώστε να εμπίπτουν σε αυτό οι διαδικασίες έκδοσης ή παράδοσης χρήζει δικαιολόγησης. Στο πλαίσιο των διαδικασιών έκδοσης ή παράδοσης που λαμβάνουν χώρα σε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να εξεταστεί η τήρηση των ελάχιστων κανόνων που διέπουν μια εθνική διαδικασία: οι διαδικασίες αυτές λαμβάνουν χώρα συχνά υπό το καθεστώς της χρονικής πίεσης που συνεπάγεται εγγενώς η πιθανή κράτηση του ενδιαφερομένου και εντός των εύλογων περιορισμών στην ικανότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να εξετάσει τη συμβατότητα των διατάξεων ενός διαφορετικού νομικού συστήματος, οι οποίες είναι συχνά διατυπωμένες σε ξένη γλώσσα, με τους εφαρμοστέους κανόνες του δικαίου της Ένωσης. Ο έλεγχος αυτός θα περιόριζε τις δυνατότητες της διαδικασίας έκδοσης και θα αντέβαινε στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας. Το δικαίωμα της έκδοσης πρέπει συνεπώς να περιορίζεται σε μια επιλεκτική εξέταση.

62. Όπως επισημαίνεται στην απόφαση περί παραπομπής, το ιστορικό θέσπισης της οδηγίας αυτής αποτελεί επίσης επιχείρημα κατά της εφαρμογής της οδηγίας 2016/343 με τέτοιον τρόπο ώστε να περιορίζεται η διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους εκτέλεσης όταν εφαρμόζει το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584. Όπως παραθέτει το αιτούν δικαστήριο στην απόφαση περί παραπομπής, από τα πρακτικά της συνεδρίασης της συντονιστικής επιτροπής στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (βλ. έγγραφο 12955/14 του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2014, σ. 2 επ.) προκύπτει ότι η Επιτροπή τάχθηκε υπέρ της εναρμόνισης των απαιτήσεων της οδηγίας 2016/343 και του δικαίου της έκδοσης, με τη μορφή του άρθρου 4α της απόφασης-πλαίσιου 2002/584, για τον λόγο ότι, παρά τους διαφορετικούς

³⁶ Αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2016/343.

ρυθμιζόμενους τομείς στους οποίους εφαρμόζονται οι εν λόγω κανόνες, πρόκειται, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, για τις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι εθνικές ποινικές διαδικασίες στο έδαφος της Ένωσης και, ως εκ τούτου, οι ρυθμίσεις αυτές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους:

«According to the Commission, the rules that apply in case of the absence of a person at his or her trial are intrinsically linked to the right of that person to be present at the trial. This right and the criteria to judge suspects or accused persons in their absence would be two sides of the same coin» (σ. 3).

63. Ωστόσο, η προσπάθεια της Επιτροπής να υιοθετηθεί η πρόταση αυτή δεν ευοδώθηκε, δεδομένου ότι οι εκπρόσωποι των κρατών μελών επισήμαναν ότι πρόκειται για διαφορετικά καθεστώτα με διαφορετικούς σκοπούς και αρνήθηκαν, ως εκ τούτου, ομόφωνα, να επεκτείνουν την εφαρμογή του σχεδίου οδηγίας στο δίκαιο της έκδοσης:

«It was reminded that the Framework Decision was concluded in another legal context (with unanimity voting) and that it had another aim than the present draft Directive (mutual recognition versus establishing minimum rules). Hence, it would not be desirable to transport the text of the Framework Decision into the draft Directive» (σ. 2).

64. Πρέπει να σημειωθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του *θεμελιώδους* δικαιώματος παράστασης στη δίκη σύμφωνα με το άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, όπως έχει οριοθετηθεί από το Δικαστήριο και το ΕΔΔΑ, είναι σαφώς πιο περιορισμένο από το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος παράστασης στη δίκη σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας 2016/343. Η διακοπή της διαδικασίας παράδοσης από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον από τον κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος παράστασης στη δίκη με στενότερο πεδίο εφαρμογής και όχι από τον κίνδυνο προσβολής του συμπληρωματικού πεδίου εφαρμογής του δικαιώματος αυτού, όπως προβλέπεται στην οδηγία.

65. Παρότι η προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, συμπεριλαμβανομένης της προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος παράστασης στη δίκη, όπως έχει ερμηνευθεί από το ΕΔΔΑ, μπορεί να δικαιολογήσει τη «διακοπή της διαδικασίας παράδοσης», ο κίνδυνος ή και η γνώση ότι ένα άλλο κράτος μέλος ενδέχεται να μην έχει συμμορφωθεί πλήρως με κάθε πτυχή της οδηγίας 2016/343 δεν δικαιολογεί αυτομάτως, κατά την άποψή μου, τη διακοπή της διαδικασίας παράδοσης. Πρέπει να υπενθυμιστεί συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι περιορισμοί της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης πρέπει να ερμηνεύονται στενά³⁷.

66. Σε περίπτωση που το κράτος μέλος εκτέλεσης έχει διακριτική ευχέρεια σύμφωνα με το άρθρο 4α της απόφασης-πλασιού 2002/584, φρονώ ότι η εν λόγω επιβεβαιωμένη ή πιθανή έλλειψη συμμόρφωσης του κράτους μέλους έκδοσης με την οδηγία δεν περιορίζει, ως ζήτημα του δικαίου της Ένωσης, τη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους εκτέλεσης να εκτελέσει ένα ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

67. Το μέσο ένδικης προστασίας του ενδιαφερομένου, στην περίπτωση που το δικαίωμα παράστασης στη δίκη του σύμφωνα με την οδηγία 2016/343 προσβάλλεται χωρίς να στοιχειοθετείται προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος στη δίκαιη δίκη, όπως τούτο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη, είναι η νέα δίκη στο κράτος μέλος όπου καταδικάστηκε ερήμην. Τούτο είναι το μέσο ένδικης προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343.

³⁷ Βλ., συναφώς, προτάσεις μου στην υπόθεση Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517, σημείο 73) και απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

68. Τούτο δεν σημαίνει ότι το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν μπορεί να εξετάσει, κατ' επιλογήν του, το αν τα πρόσωπα που καταδικάζονται ερήμην απολαύουν όλων των δικαιωμάτων που τους απονέμει η οδηγία 2016/343 στο κράτος μέλος έκδοσης. Σημαίνει μόνον ότι αν δεν υφίσταται προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος που προστατεύεται από την οδηγία 2016/343, η εξέταση αυτή εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους.

IV. Πρόταση

69. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να δώσει στο ερώτημα που υπέβαλε το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο του Αμβούργου, Γερμανία) την ακόλουθη απάντηση:

Εφόσον δεν συντρέχει πραγματικός κίνδυνος προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, δεν περιορίζουν τη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους εκτέλεσης κατά την εφαρμογή των κανόνων που αφορούν την προαιρετική μη εκτέλεση ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σύμφωνα με το άρθρο 4α της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009.